Marko Vešović
književnik, Sarajevo

LELEKANJE ZA JANJETOM

Pročitao sam, s velikim zakašnjenjem i s još većim užitkom, tekst "Oficiri i pjesnici" u kojem Mirko Kovač proučava Bećkovića pod mikroskopom. Koji treba zvati mikroskop – toliko se uspješno služi tom spravom.

Bećković je onaj Slobov tržišni inspektor što je utvrdio koja srpska reč je, punih šest stoljeća, imala najvišu pijačnu cenu, a uzgred uočio da ime i prezime Mesije iz Požarevca čine dvije za Srbe svete riječi *Sloboda* i *Miloš*. Sloboda je ideal robova, što reče onaj filozof, a Miloš ljude baca "u pjanstvo neko prećerano", kako je kazano na mjerodavnom mjestu. Legura Slobode i Miloša sad se sunča u haškoj tamnici; pjanstvo, koje je izazivalo primisao da Srbi i Crnogorci noćivaju u vinskim podrumima cara Dušana a danju se "kreću u grupicama od milion komada", smijenio je teški mamurluk, a kad Srbija i Crna Gora počnu plaćati odštetu za ono što su učinile u pjanstvu koje je krenulo s Kosova, opisalo krug po bivšoj Jugi i na Kosovo se vratilo, tek tada će se potvrditi da Kosovo bukvalno jeste najskuplja srpska reč. Uzgred: moja tetka Dunja je 1988. godine, kad je čula da je Slobo iz Požarevca, kazala: "Ovaj će zapaliti Jugoslaviju!"

Kovač je pod uvećalom proučio i Bećkovićevu titulu "najumnije srpske glave". Znate li otkud mu ona? Do mog odlaska iz Crne Gore u oru se pjevalo: "Na Lovćenu Njegoš spava / najumnija svjecka glava", stihovi koje sam, u razgovorima s Nikolom Matovim, potrzao kao dokaz našeg ludila. Nikola je dodavao: da bismo sasvim razumjeli te stihove, treba znati da je u njima nekad stajalo: "najumnija srpska glava" – tako se o Njegošu pjevalo po preporuci Karađorđevića. Kojih više nema. Pa su Crnogorci ubacili pridjev "svjecka" ne samo zato što su uvjereni da je Njegoš najpametniji od svih "dvonožaca bez perja", kako Platon nazvao ljudsku vrstu, već i zato što u stih ne može da stane pridjev "crnogorska". Ukratko, Bećkovićeva titula "najumnija srpska glava" posuđena je iz stihova koji smo o Njegošu spjevali nedjelju dana nakon što smo, na Podgoričkoj skupštini, sami sebe ukinuli.

Kovač govori i o Bećkoviću kao glavnom lelekaču na sahrani Pavla Bulatovića koji je ubijen, kako reče *Politika*, dok je slušao guslarsku pjesmu o sebi kao pobjedniku nad NATO-paktom. Kad je u njega ispraznio mašinku, kažu da mu je ubojica rekao: "Nisam ti ja NATO-pakt!"

Pavle je ubijen, piše njegov najbolji biograf Šeki Radončić, zato što su "u Srbiji danas na meti oni koji previše imaju ili previše znaju". Pavle je previše znao. Zvali su ga "univerzitet na dvije noge". A Beograđani ne trpe sveznalice, posebno one iz crnogorskih vukorepina. Pavle je glavom platio svoje enciklopedijsko znanje: kad ga slušaš, činilo ti se da je netom stigao sa Harvarda. Ili sa Jela. Ili sa Sorbone.

Kovač veli: "Leleknuo je srpski akademik, ridajući: Okitiše Beograd tvojom lepom glavom, Pavle brate'. Nisam uspio dokučiti smisao te patetične slike, jer mi nije posve jasno tko je kitio Beograd 'lepom glavom brata Pavla', ali, hajde, ne valja cjepidlačiti oko stila na grobljima; emocije i boli odvuku katkad u plitkoću."

Ne čudi me što Kovač ne shvata Bećkovićev jauk za crnogorskim prvo ministrom policije, potom Slobovim ministrom vojnim. Grijeh je bilo micati ga iz policije, jer je bio "daden za toga", što rekla Darinka. Neki analitičari tvrde da je nesposobnost koju je Pavle ispoljio kao ministar vojni bila glavni uzrok što Slobo nije dotukao NATO-pakt, nego mu samo očitao lekciju. Ne čudi me što Mirko nije shvatio akademikov lelek, jer nije znao da u Bećkovićevoj glavi vlada 19. stoljeće. Ali Kovač zaslužuje ukor što me nije emailom zamolio da mu taj lelek istolkujem.

Jer slika Beograda, ukrašenog Pavlovom glavom, biva savršeno razumljiva ako se vratimo u Njegošev zeman: Bećković se, na pogrebu, pretvorio u sestru Batrićevu iz "Gorskog vijenca". Ova narikača u hlačama od Pavla je načinjela Batrića Perovića, učesnika u udruženom zločinačkom poduhvatu unaprijedila je u Njegoševog viteza s "gvozdenim očima" koga su ubili Turci – jer isključivo je Turčin mogao isprazniti kalašnjikov u to Srpče – i njegovom glavom okitili ne Travnik, kao u Njegoševu spjevu, nego Beograd.

Nije čudo što se Mirko krsti od čuda pred Beogradom dekorisanim Pavlovom glavom: ta se tvrdnja može shvatiti samo ako zamislite da se Srbija još zove Semendra i da na beogradskim bedemima još stoji kolje sa glavama koje ukrašavaju šeher gdje još stoluje Marašli Ali-paša. Onaj čijem oku sokolovu nije izmakla ljubav Srba prema artiljeriji: "Samo vi budite pokorni sultanu, a možete za pojasom nositi i topove ako hoćete". Te Marašlijine rečenice sjetio sam se najmanje 425 puta u dane kad je Rašo iz 245 artiljerijskih oruđa razvaljivao Sarajevo.

Bećković je, kaže Kovač, Pavla prikazao kao kolekciju od 147 ukrasnih pridjeva, čak ga je promovisao u jagnje: "Pavle je ubijen zato što je bio jagnje božje". Potom ga je proglasio junakom po ocu, a plemićem po majci i dodao "da u zemlju srpsku nije leglo nevinije i plemenitije čeljade. Sve te "najskuplje srpske reči", kaže Kovač, "nisu me nimalo ganule, niti me sućut ophrvala za janjetom iz voždova krda, a dvojim da je sućuti bilo i kod gazde kojemu je janje umiljato vjerno služilo promovi-

rajući voždovu 'politiku smrti'. 'Lepu glavu' toga 'jaganjca' gledao sam na TV Srbija, u osvit pobjede nad NATO-paktom, kako barata brojkama i priopćava svom narodu da je njegova vojska 'oborila 72 borbena aviona'."

Dopuniću Kovača: kad je Pavle priopćio da je oborio četvrtinu NATO-avijacije, glas mu je sličio zvucima što ih, na hipodromu, pred start, ispušta trkaće grlo koji će pobijediti, ali mene nije prevario: obaranje aviona shvatio sam kao dokaz da su Srbi opet na Kosovu dobili preko leđa. Njima se to hoće: 1389. godine vlastitim očima sam gledao kako, na Gazimestanu, srpski junak "jedan put britkom sabljom mane, britkom sabljom i desnicom rukom pak dvadeset odsiječe glava", a to je, kad se prevede na antisrpski jezik, značilo da je Bajazit raščevrljio vilice Srbima. Kao NATO Slobi. Da je Pavle, nedajbože, oborio 772 borbena aviona, to bi značilo da od Srba nije preteklo ni piličnika.

Uprkos svemu što rekoh, zna se da je Pavle, kao crnogorski ministar policije, imao dušu mekšu od pamuka: mogao si ga, umjesto sirove jagnjeće kože, privijati na uboje. Mislim, na uboje od Pavlovog pendreka. Eno vam Šekija Radončića da mi ne da lagati. Kad čitam Pavlovu biografiju iz Radončićeva pera, jasno mi je da je samo janje moglo izdati pismeno naređenje MUP-u CG da pohapsi najmanje 48 muslimanskih izbjeglica iz BiH i pošalje ih pod nož Rašu. Samo janje je moglo poslati jedinice crnogorske policije da ruše Dubrovnik. Samo jagnje je moglo, kao ministar vojni, na Kosovu slijepo slijediti naputke ovce zvane Slobo, stoga bi danas, da nije ubijen, sa svojim vrhovnim komandantom u haškom zatvoru raspravljao: gdje su pogriješili? Samo jagnje je moglo, nakon Đukanovićeve predsjedničke pobjede, pozvati Crnogorce da ne dozvole "da njima vladaju Turci". Možete ovako nabrajati do bogojavljenja, Pavle će u Bećkovićevim očima biti sve neviniji, jer je bio jedan od onih koji su radili po nalozima Istorije. Bećkovićeva sposobnost da srpske zlikovce vidi kao sefove s draguljima potiče iz uvjerenja da istoriju pravi ološ. Ako je do tog zaključka došao proučavajući srpsku istoriju, otkud mu pravo da je izjednači sa istorijom čovječanstva?

Povodom Bećkovićeva lelekanja za Pavlom, Kovač veli da "ne valja cjepidlačiti oko stila na grobljima", ali nevolja je u tome što Bećković, već deceniju i po, s groblja ne mrda. Nije ovo prvi no sto i prvi put da njegove riječi, u kojim ima nešto grobljansko i kad ne drži posmrtne govore, brišu svu sadržinu ljudske istorije: polazi od pretpostavke da se, prije njega, nije znalo šta je zlo a šta dobro, ko su krvnici a ko žrtve, stoga je na se preuzeo zadatak da čovječanstvu ove stvari razjasni. Da sa Sinaja snese nove Mojsijeve tablice. Već petnaest godina Bećković svojim blebetanjem vrijeđa ljudski razum kako bi ugodio svom slušateljstvu pretvorenom u gomilu.

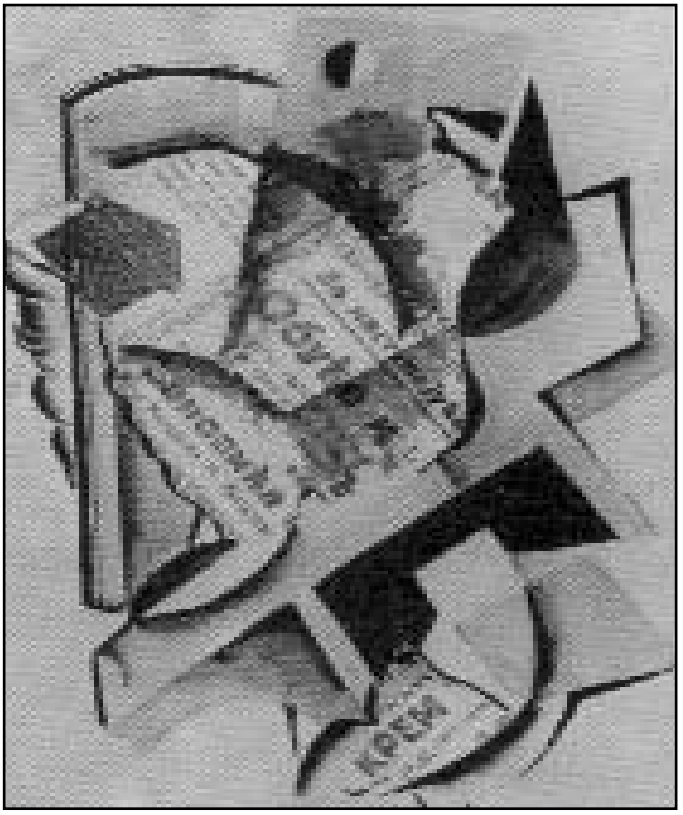

Ivan Radović – *Kolaž*, 1924.